

Kes on esinaine?

ELISABETH KAUKONEN

Sõna *esinaine* varasem kasutussoovitus tekitas omajagu poleemikat. Nimelt on eesti keelekorraldus olnud seisukohal, et kui esimeheks saab nimetada nii mees- kui ka naissoost isikut, kes töötab mingisuguse organisatsiooni eesotsas, siis esinaine seevastu saab olla naine, kes juhib ainult naistest koosnevat kollektiivi (vt Mäearu 2008). Siiski esineb *esinaine* väga sageli ka segasoolise organisatsiooni juhi tähenduses (Kaukonen 2021; Risberg, Kaukonen 2022).

Artikli eesmärk on teada saada, kuivõrd soovitus tegelikus keelekasutuses kajastub. Keskendun küsimusele, kellele *esinaine* tänapäeva üldkeeles osutab, kas ainult naisorganisatsiooni juhile või ka naisjuhile üldiselt. Samuti vaatlen, millistes tähendustes on sõna *esinaine* sajandi jooksul (aastatel 1920–2021) kasutatud.

Esinaine keeleallikates

Eesti keeles leidub soolise, sagedamini mehele osutava osisega ametinimetusi (näiteks *kaupmees*, *põllumees*, *esimees*), mille tähendus on laienenud ka naissoole ning mida kasutatakse seeläbi nii mees- kui ka naissoost referendi märkimiseks (Olt 2004; Puna 2006; Kaukonen 2022). Eesti keelekorralduse varasemates soovitustes on öeldud, et kui sõnaga *esimees* saab viidata nii mees- kui ka naisjuhile, siis *esinaine* tähendab eesti keeles vaid 'naisorganisatsiooni või -kollektiivi juhti'. Sirje Mäearu on selgitanud:

Sõnaga *esinaine* saab nimetada naiskollektiivi juhti, nt *naiskoori esinaine*, *naisüliõpilasorganisatsiooni aseesinaine*. Isegi see, kui kollektiivis on enamik naisi, ei anna põhjust rääkida esinainest, nt *Piret Järvela on Eesti emakeeleõpetajate seltsi juhatuse esimees* (mitte *esinaine*). (Mäearu 2008: 79)

Samasisulised soovitused olid teisteski Eesti Keele Instituudi keelekorraldusallikates, näiteks 2007. aastal antud keelenõuandes ning ametniku soovitusõnastikus:

Esinaine sobib eelkõige juhtudel, kui ühenduses, seltsis vm on üksnes naised. Muudel juhtudel sobib ametinimetuseks *esimees*. (AMSS 2013)

Õigekeelsusallikates (VÕS 1933; ÕS 1960, 1976, 1999, 2006, 2013 ja 2018) ilmneb esimene märg *esinaine* eelkirjeldatud soovitusel kohta ÕS 1999-s. Kirjakeele seletussõnaraamatus (EKSS 1991: 318) on *esinaine* selgituses küll märgitud, et sõna tähendab harilikult naisteorganisatsiooni naisjuhatajat, ent näitekonstruktsiooni *naiskorporatsiooni esinaine* kõrval on ka *turismiklubi esinaine*. Niisiis ei ole keelekorraldusallikad enne 1990. aastaid *esinaine* seesugust kasutussoovitusi kirjeldanud. Olen vaadelnud *esinaine* kasutuskonteksti 100 juhuslikus lauses 2017. ja 2019. aasta veebikorpuste põhjal ning leidnud, et 2017. aasta korpuses kasutati *esinaist* naiskollektiivi juhi tähenduses 32%-l juhtudest ning 2019. aastal 33%-l juhtudest (Kaukonen 2021). Minu kasutusuurimuse järel muudetigi soovitusi ning EKI ühend sõnastiku (ÜS 2022) rubriigi „ÕS soovitab” järgi kasutatakse *esinaist* ka naissoost juhi kohta üldiselt.

Soolistatud ametinimetuste muutmine

Soovitus ja sellega seostuv soolistatud ametinimetuste erinev kasutus meeste ja naiste puhul on kaasa toonud mitmesugust vastukaja. Näiteks juhib portaali Feministeerium toimetaja Aet Kuusik (2015) tähelepanu sellele, et keel ja keelenormid ei ole neutraalsed, vaid annavad tihtipeale edasi ühiskonnas juurdunud soostereotüüpe. Kriitika põhifookuses on asjaolu, et seesuguste soovitusel rakendamine tugevdab mõtet, justkui oleks segasooliste gruppide juhid iseenesestmõistetavalt meessoost isikud. Seda ka sõnade *meeskond* ja *naiskond* näitel, millest viimasel on 2018. aasta ÕS-is spordi valdkonnamärgend, samal ajal kui *meeskond* pole kitsendatud.¹ Liisa Pakosta leidis võrdõigusvolinikuna, et kuna eesti keeles puudub grammatiline sugu, ei saa soolistatuse ja diskrimineeriva keelekasutuse probleemile samamoodi läheneda kui teiste keelte kontekstis. Probleemi ei tekita tema sõnul mitte keel ise, vaid see, mil moel meestest ja naistest kirjutatakse ning milliseid tähendusvälju suggedest luuakse. (Pakosta 2021) *Esinaine* juhtum kinnitab Pakosta väidet, sest tekkinud poleemika ei ole seotud sõna endaga, vaid kontekstiga, milles sõna soovitatakse kasutada – *esinaine* kasutamine vaid naisorganisatsiooni juhi tähenduses loob tähendusvälja, mille järgi sobivad naised juhtima vaid naisi.

Mitmes keeles on feministliku keeleuuduse toel meessoole osutavaid ametinimetusi muudetud sooneutraalseteks või naissugu kaasavaks (vt nt hollandi keele kohta Gerritsen 2002; Pauwels 2003; hispaania keele kohta Kaufmann, Bohner 2014; saksa keele kohta Kunkel-Razum 2022). Sealjuures on juhi ametile osutamiseks võetud kasutusele üldistatud maskuliinsust vältivad terminid: näiteks inglise keeles on esimeest tähistavad sõnad *chairman* moodustatud neutraalsed *chair* ja *chairperson* ning naissoole viitav *chairwoman* (Romaine 2001: 169). Austraalia ja Uus-Meremaa inglise keele põhjal tehtud uurimuse järgi suurenes juba ajavahemikus 2002–2009 *woman-* ja *person-*lõpuliste ametinimetuste, nagu *chairwoman* ja *chairperson* ('juht'), kasutussagedus keelekorpustes (Holmes jt 2009: 192–193). Tänapäeval on

¹ EKI ühend sõnastikus (ÜS 2022) sõnal *naiskond* seesugust valdkonnamärgendit ei ole.

siiski rohkem levinud sooneutraalse versiooni *chair* kasutamine, näiteks veebikorpuses English Web 2020 (Sketch Engine) on sõnal *chair* üle kolme miljoni, kuid sõnal *chairwoman* üle 40 000 esinemise. Samuti on meile pisut lähemal soome keeles soolistatud ametinimetuse *puhemies* ('esimees') asemel võetud kasutusele sõna *puheenjohtaja* ('spiiker') (Engelberg 2018: 88, 94).

Paljudes kultuurides on niisiis soolistatud ameti-, sh juhinimetuse neutraalsemaks muutmine olnud ajaga kaasas käimise märk. Ehkki mitmesse keelde tõlgitud Euroopa Parlamendi sooneutraalse keele juhised on olemas ka eesti keeles ning selles soovitatakse *esimehe* asemel näiteks sõnu *spiiker* või *eesistuja* (GNL), on *esimees* jätkuvalt levinud: ühendkorpuses kasutatakse *esimeest* näiteks 14 korda rohkem kui *eesistujat*. Järgnevas analüüsis on vaatluse all aga naissoole viitava juhinimetuse *esinaine* kasutus sajandi jooksul.

Materjal ja meetod

Esinaise kasutust vaatlusin kümnendite kaupa, et saada sõna eri tähendustes esinemise kohta diakrooniline ülevaade. Hüpootees oli, et keelekorralduse soovitus *esinaise* kohta ei ole tänapäevases keelekasutuses relevantne. Et vaadelda *esinaise* kasutust varasemates, st nõukogudeaegsetes ja sellele eelnenud perioodi tekstides, kasutasin DIGAR-i kollektsioonis (DEA) olevaid eestikeelseid väljaandeid, millele pääsesin ligi rahvusraamatukogu digilaborite kaudu (Tinits 2020). Lemma *esinaine* päringule vastas üle üheksa tuhande lausenäite. Analüüsi valisin igast kümnendist (1920, 1930, 1940) 100 juhuslikku lauset, aastate 1950–1970 väljaannetest kõik kasutusjuhud (vt tabelit 1).

Päringu hetkel (6. II 2022) puudus digilaboris 1980. aastate andmestik. On tava-pärane, et korpusandmed mõne keelenähtuse kohta pole täielikud, kuna andmekogud ei sisalda igat võimalikku keelevarianti ega esinda igat allkeelt. Seevastu üldisusi saab teha ka mittetäielike andmete põhjal (Stefanowitsch 2020: 5, 7).

Tabel 1. Sõna *esinaine* analüüsis kasutatud DEA andmestik.

Korpus	DEA					
	1920–1929	1930–1939	1940–1949	1950–1959	1960–1969	1970–1979
Sõnade arv	231 850 914	340 310 710	69 126 817	1 899 283	2 416 441	2 165 684
Kasutusjuhte kokku	321	7581	1084	11	13	29

Hilisema perioodi tekstikorpuseid vaatlusin korpus tööriistaga Sketch Engine (vt Kilgarriff jt 2014). 1990. aastate materjal pärineb eesti keele ühendkorpuse (ÜK) koosseisu kuuluvast eesti keele koondkorpusest, mis sisaldab tekste aastatest 1990–2008 (vt Koppel, Kallas 2022a). Sketch Engine ei võimalda koondkorpuse tekste ajastute järgi sorteerida, niisiis esindab see pea kahe kümnendi pikkust perioodi. Tänapäevase keele kohta kasutasin ühendkorpuse 2013. ja 2021. aasta veebitekstide allkorpuseid (ÜK 2013 ja ÜK 2021). Nendest korpustest vaatasin samuti 100 lause juhuvalimit (vt tabelit 2).

Tabel 2. Sõna *esinaine* analüüsis kasutatud ühendkorpuse andmestik.

Korpus	Koondkorpus	ÜK	
		2013	2021
Periood	1990–2008	2013	2021
Sõnade arv	203 267 951	248 753 329	723 822 032
Kasutusjuhte kokku	2502	1859	3439

Esinaise kasutus aastatel 1920–1949 ning 1950–1979

Enim lausenäiteid sõnaga *esinaine* leidis 1930-ndate artiklites. Alates 1950. aastatest on andmestik väiksemahulisem. See viitab nimetatud ajavahemiku vähestele digiteeritud või raskesti ligipääsetavatele väljaannetele, oluliselt vähem ilmus ka artikleid ja raamatuid. Lisaks kirjutati *esinaistest* nõukogude aja tekstides märgatavalt vähem, sest kehtiva formaalse sugude võrdsuse tõttu nimetati kõiki tiitliga *seltsimees* (Karro 2022: 92). Perioodi 1920–1949 materjalis kasutati *esinaist* naisorganisatsiooni juhi tähenduses kolme kümnendi peale kokku 285 korral 300-st: 97 lauses 1920. aastatel, 95 lauses 1930. aastatel ja 93 lauses 1940. aastatel. Nendest näitelausest enamik oli seotud kas naiskodu- või naisomakaitse, kodumajanduskoja, maanaiste seltside, naisseltside või muude taoliste naisorganisatsioonidega.

Esinaist juhi tähenduses üldiselt märkasid vaid kahes lauses 1940. aastatest. Ühel juhul (näide 1) kasutati samaaegselt nii mees- kui ka naissooliitiga juhinitimist. Kümnel juhul jäi ebaselgeks, kas *esinaine* tähistab nais- või segasoolise organisatsiooni juhti, sest kontekstist ei saanud tuvastada, missuguse organisatsiooniga on tegu. Ühes lauses oli loetletud ka teisi naistöölisi, mistõttu võib *esinaine* selles tähistada nii nais- kui ka segakollektiivi juhti (näide 2). Näitelause 3 oli muu hulgas kirjeldatud juhi nimetuse muutumist sooneutraalsest terminist sugu rõhutavaks.

- (1) [---] proua Reisiku oleks pidanud walima **esimeheks** wõi **esinaiseks**, siis ehk oleks nii mitmelgi korral piinlik meesterahwast. (Jutuleht 6. VII 1929)
- (2) Paremad löökklased, nõukogude **esinaised**, seksionäärid, delegaadid, naistöölised ja naiskolhoosnikud [---]. (Edasi 5. III 1933)
- (3) KNNÜ liikmed – t ä h e k e s e d j a w a l v e t a r i d – korraldavad klubide **esinaiste** (keda muide veel aasta tagasi nimetati uhke nimega – „p r e s i d e n t”) juhtimisel referaate, loenguid, kursusi. (Film ja Elu 11. IV 1940)

1950.–1979. aastate 53-lauselises analüüsimaterjalis osutas *esinaine* naiskollektiivi juhile kokku 46 juhul: üheksas lauses 11-st 1950. aastatel, kaheksas lauses 13-st 1960. aastatel ning kümnes lauses 29-st 1970. aastatel. Võrreldes aastatega 1920–1949 leidis *esinaist* juba rohkem üldisemas tähenduses: 1950. aastate materjalis kaks lauset, 1960-ndate omas neli lauset ja 1970-ndate omas 18 lauset (näited 4–5).

- (4) [---] on selles kahtlemata oma osa energilisel kolhoosi **esinaisel** sm. Järvandol. (TRÜ Ajaleht 17. X 1958)
- (5) Valiti uus juhatus koosseisus Evi Laido (**esinaine**), Rein Sander (tema parem käsi, TRÜ IV kursuse bioloog) [---]. (TRÜ Ajaleht 25. IX 1970)

***Esinaise* kasutusest aastatel 1990–2008 ning 2013 ja 2021**

Ajavahemikus 1990–2008 ilmunud tekstide 100-lauselises juhuvalimis kasutati *esinaist* naisorganisatsiooni juhi tähenduses 16 korral, 83 lauset ilmestasid juhti üldiselt (näide 6) ja ühes lauses polnud üksuse tüüp tuvastatav. Valimisse sattus ka lause, milles dokumenteeritakse juhi ametinimetuse feminiseeritud kasutust ja avaldatakse selle kohta arvamust (näide 7). Sellest on näha, et sõna sooliste paralleelvormide arutelu on käinud juba 1990-ndatest alates.

- (6) Endised kohtutöötajad [---], valitsuse pressinõunik [---] ja halduskohtu **esinaine** [---] uudistavad uut valitsuse istungite saali. (Eesti Ekspress 2000)
- (7) Pea igas lehes vilksatab mõni **esinaine**, neid on päris palju. Tuleks uurida, kas esimehed **esinaistele** maksavad palka omast taskust või firma/riigi ühisest rahakotist. (SL Õhtuleht 29. III 1997)

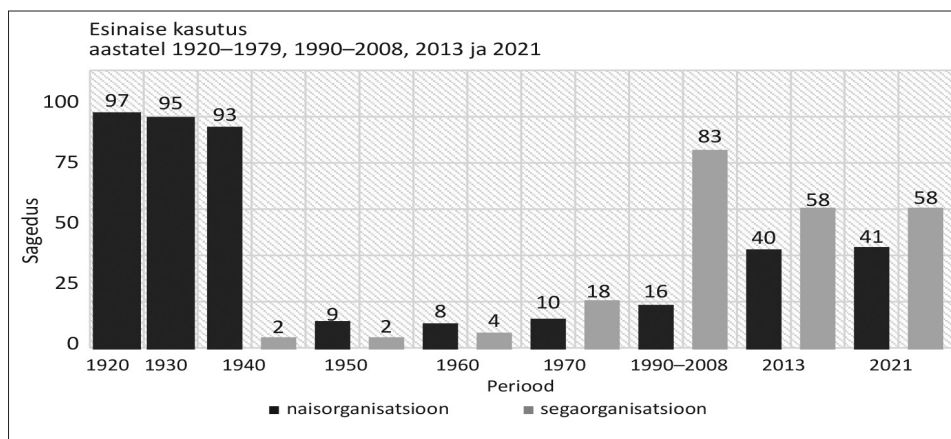
ÜK 2013 veebitekstide 100 lausenäitest 40-s osutas *esinaine* naiskollektiivi juhile, 58 lausega osutati segakollektiivi juhile ning kahes lauses jäi tähendus ebaselgeks. ÜK 2021-s, mis on seni kõige värskem keeleinfot sisaldav andmekogu, tuvastas sõna *esinaine* naisorganisatsiooni, näiteks naiskodukaitse või naiskoori, eesotsas oleva isiku tähenduses 41 lauses 100-st. Selles valimis märkis samuti 58 lauset *esinaist* kui segaorganisatsiooni juhti – põhiliselt riigikogu, korteriühistute, parteide, žüriide, mitmesuguste liitude, ametiühingute jms esinaiasi (näited 8–9), ühes lauses ei selgunud organisatsiooni tüüp.

- (8) Lisaks Remmelkoorile kuulusid žüriisse Eesti Disainerite Liidu **esinaine** Ilona Gurjanova, disainerid Tõnis Vellama ja Tarmo Luisk, kunstnik Reiu Tüür [---]. (Delfi 25. IX 2009)
- (9) „[---] kuid politsei ja sotsiaalkaitsesüsteem on puuduliku õigusloome tõttu võimetud last aitama,” ütles Roheliste **esinaine** Züleyxa Izmailova. (Goodnews.ee 15. III 2021)

Kokkuvõttev arutelu

Sõna *esinaine* kasutuse aastakümnete lõikes võtab kokku joonis 1, millel on kujutatud kas nais- või segaorganisatsiooni juhi tähenduses esinenud kasutuse absoluutarve.

Jooniselt on näha, et sõnaga *esinaine* tähistatakse perioodil 1920–1949 peaaegu ainult naisorganisatsiooni juhti (95% esinemisjuhtudest). 1940. aastate valimit ilmestab kaks lauset tähenduses 'segasoolise organisatsiooni juht'. 1950–1960-ndate vähestes kasutusnäidetes on *esinaine* samuti pisut sagedamini naiskollektiivi juht, ent 1970. aastatel on märgata juba rohkem *esinaise* kasutust üldisemalt juhi tähenduses. Suure hüppe teeb sõnakasutus aga 1990.–2008. aastate korpuses, kus *esinaine* on ülekaalukalt segasoolise kollektiivi juhi tähenduses. ÜK 2013 ja ÜK 2021 tekstides on kasutus peaaegu samasugune, võrreldes aastate 1990–2008 tekstidega on neis

Joonis 1. Konkreetse tähenduses esinenud sõna *esinaine* absoluutarvud.

rohkem esindatud ka naisorganisatsiooni juhi tähendus, kuid ülekaalus on üldisema naissoost juhi tähendus.

1920.–1949. aastate materjali naisorganisatsiooni juhi tähenduse suur ülekaal on tingitud sellest, et tol perioodil ei olnud naistel võimalik juhtida muid asutusi, sh segasoolisi organisatsioone. *Esinaine* markeerib nendes tekstides teatavat uudsust: naisjuht oli midagi ebatavalist, mistõttu neist kirjutati ka ajakirjanduses. Niisiis kui tänapäevases keelekasutuses kitsendatakse *esinaine* tähendus naisorganisatsiooni juhile, taastoodab see vanu seksistlikke arusaamu, et naised saavad olla juhid ainult naistega seonduvates valdkondades. Samuti peegeldab see mõttemalli, et kui naine satub juhtima ka mehi, peaks naist justkui komplimendina esimeheks nimetama.

Keelekorralduse soovitus, mis suunas kasutama *esinaist* naisorganisatsiooni juhi tähenduses, kajastati õigekeelsusallikates alates ÕS 1999-st. Seetõttu on huvitav, et sama perioodi (1990–2008) esindavas koondkorpuses on suur ülekaal just sõna teisel tähendusvariandil – *esinaine* kui organisatsiooni juht üldiselt. Naisorganisatsiooni juhile viitamine sages taas ÜK 2013 tekstides, mistõttu on tõenäoline, et laiemalt kinnistus soovitus peale 2007. aastal antud EKI keelenõuannet. ÜK 2013 ja ÜK 2021 veebikorpustes võib aga segaorganisatsiooni juhi tähenduse suuremat sagedust tingida asjaolu, et nendes on palju toimetamata tekste, mis ilmestavad tegelikku keelekasutust. Seega on keelekasutajate jaoks loomulik kasutada *esinaist* juhi tähenduses üldiselt. Samuti mängib rolli asjaolu, et suurem osa organisatsioone koosnevad tänapäeval nii meestest kui ka naistest.

Kokkuvõttes on näha, et keelekorralduse varasem *esinaine* kasutussoovitus on olnud küll kooskõlas keelekasutusega, mis esindab ajavahemikku 1920–1949, kuid tänapäeval on levinum tähendus 'segasoolise kollektiivi juht'. Naised on üha enam asunud tööle mitmesugustes varem meestega seostatud ametites, sealhulgas juhtivatele kohtadele. Niisiis on õigustatud loobuda vananenud soovitusest.

Artikli valmimist on toetanud teadusprojekt EKKD72 „Tekstiainese kasutusvõimalused digihumanitaaria juhtumiuuringutes Eesti ajalehekollektsioonide (1850–2020) näitel”.

VEEBIVARAD

- AMSS** = Ametniku soovitussonastik. <https://www.eki.ee/dict/ametnik>
- DEA** = DIGAR Eesti artiklid. Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiiv. <https://dea.digar.ee>
- GNL** = Gender Neutral Language. Sooneutraalne keel Euroopa Parlamendis. https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/187113/GNL_Guidelines_ET-original.pdf
- Sketch Engine**. <https://www.sketchengine.eu>
- Tinits, Peeter 2020**. Eesti Rahvusraamatukogu digilabori tööriistad tekstimaterjali ligipääsuks ja töötlemiseks. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3953795>
- ÜK** = Kristina Koppel, Jelena Kallas (koost). Eesti keele ühendkorpus 2021. <https://doi.org/10.15155/3-00-0000-0000-08D17L>
- ÜS 2022** = EKI ühendsõnastik 2022. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb. <https://sonaveeb.ee>

KIRJANDUS

- EKSS 1991** = Eesti kirjakeele seletussõnaraamat. I kd, 2. v. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.
- Engelberg, Mila 2018**. Miehiä ja naisihmisiä – suomen kielen seksismi ja sen purkaminen. (TANE-julkaisuja 18.) Helsinki: Tasa-arvoasiain neuvottelukunta.
- Gerritsen, Marinel 2002**. Towards a more gender-fair usage in Netherlands Dutch. – Gender Across Languages: The Linguistic Representation of Women and Men. (IMPACT: Studies in Language, Culture and Society 10.) Toim Marlis Hellinger, Hadumod Bußmann. Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, lk 81–108. <https://doi.org/10.1075/impact.10.10ger>
- Holmes, Janet; Sigley, Robert; Terraschke, Agnes 2009**. From chairman to chairwoman to chairperson: Exploring the move from sexist usages to gender neutrality. – Comparative Studies in Australian and New Zealand English: Grammar and Beyond. (Varieties of English Around the World G39.) Toim Pam Peters, Peter Collins, Adam Smith. Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, lk 183–204. <https://doi.org/10.1075/veaw.g39.11hol>
- Karro, Piret 2022**. 150 aastat Eesti feminismi. – Vikerkaar, nr 3, lk 57–112.
- Kaufmann, Christiane; Bohner, Gerd 2014**. Masculine generics and gender-aware alternatives in Spanish. – IZGOnZeit: Onlinezeitschrift des Interdisziplinären Zentrums für Geschlechterforschung, nr 3. <https://doi.org/10.4119/izgonzeit-1310>
- Kaukonen, Elisabeth 2021**. Feministlik keeleuendus eesti keeles – tõusutendents või *status quo*? – Ettekanne XVII muutuva keele päeval 19. XI Tallinna Ülikoolis.
- Kaukonen, Elisabeth 2022**. Sooliselt markeritud sõnad eesti spordiuudistes. – Keel ja Kirjandus, nr 6, lk 526–545. <https://doi.org/10.54013/kk774a3>
- Kilgarriff, Adam; Baisa, Vít; Bušta, Jan; Jakubiček, Miloš; Kovář, Vojtěch; Michelfeit, Jan; Rychlý, Pavel; Suchomel, Vít 2014**. The Sketch Engine: Ten years on. – Lexicography, nr 1, lk 7–36. <https://doi.org/10.1007/s40607-014-0009-9>
- Koppel, Kristina; Kallas, Jelena 2022a**. Eesti keele ühendkorpuste sari 2013–2021: mahu- kaim eestikeelsete digitekstide kogu. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat, nr 18, lk 207–228. <https://doi.org/10.5128/ERYa18.12>

- Kunkel-Razum, Katherine 2022.** *Arzt, der – männliche Person, die ...; Ärztin, die – weibliche Person, die ...: Women and men in current German-language meaning dictionaries.* – Ettekanne Eesti Rakenduslingvistika Ühingu 19. konverentsil 16. VI Tallinnas. https://www.rakenduslingvistika.ee/wp-content/uploads/2022/07/Kathrin-Kunkel-Razum_Arzt-der-%E2%80%93-mannliche-Person.pdf
- Kuusik, Aet 2015.** Need on ju ainult sõnad? – Feministeerium 20. III. <https://feministeerium.ee/need-ju-ainult-sonad/?fbclid=IwAR2Gp2VonpQA-9IYiDYKutxWhW1VvqdRTTD-bUQKYLgc8LHMwoWflOyiuH2c>
- Mäearu, Sirje 2008.** Kas naine on esimees või esinaine? – Keelenõuanne soovitab 4. Koost ja toim Maire Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 79.
- Olt, Kerli 2004.** Sooliselt markeeritud sõnavara trükiajakirjanduses. – Lingvistiline tekstianalüüs. Tekstid ja taustad III. (Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 28.) Toim Reet Kasik. Tartu: [Tartu Ülikooli Kirjastus], lk 90–107.
- Pakosta, Liisa 2021.** Kas „esimehe” ametinimetust kandev naine peaks tundma end diskrimineerituna? – Eesti Päevaleht 19. III. <https://epl.delfi.ee/artikkel/92889947>
- Pauwels, Anne 2003.** Linguistic sexism and feminist linguistic activism. – The Handbook of Language and Gender. Toim Janet Holmes, Miriam Meyerhoff. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, lk 550–570. <https://doi.org/10.1002/9780470756942.ch24>
- Puna, Kerli 2006.** Soospetsiifilised isikunimetused sõnaraamatutes ja tekstides. Magistritöö. Tartu Ülikool. <http://hdl.handle.net/10062/662>
- Risberg, Lydia; Kaukonen, Elisabeth 2022.** Sugude säuts. Mees on naine on isik? – Vikerraadio keelesäuts 18. II. <https://vikerraadio.err.ee/1608503696/keelesauts-sugude-sauts-mees-on-naine-on-isik>
- Romaine, Suzanne 2001.** A corpus-based view of gender in British and American English. – Gender Across Languages: The Linguistic Representation of Women and Men. Kd 1. (IMPACT: Studies in Language, Culture and Society 9.) Toim Marlis Hellinger, Hadumod Bußmann. Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, lk 153–176. <https://doi.org/10.1075/impact.9.12rom>
- Stefanowitsch, Anatol 2020.** Corpus Linguistics: A Guide to the Methodology. (Textbooks in Language Sciences.) Berlin: Language Science Press.
- VÕS 1933** = Elmar Muuk, Väike õigekeelsus-sõnaraamat. Tartu: Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.
- ÕS 1960** = Õigekeelsuse sõnaraamat. Toim Ernst Nurm, Erich Raiet, Magnus Kindlam. ENSV TA Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
- ÕS 1976** = Õigekeelsussõnaraamat. Toim Rein Kull, Erich Raiet. Koost Tiiu Erelt, R. Kull, Valve Põlma, Kristjan Torop. ENSV TA Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Valgus.
- ÕS 1999** = Eesti keele sõnaraamat ÕS 1999. Toim Tiiu Erelt. Koost T. Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- ÕS 2006** = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006. Toim Tiiu Erelt. Koost T. Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- ÕS 2013** = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2013. Toim Maire Raadik. Koost Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, M. Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

ÕS 2018 = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018. Toim Maire Raadik. Koost Tiit Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, M. Raadik. Eesti Keele Instituut. Tallinn: EKSA.

Elisabeth Kaukonen (sünd 1995), MA, Tartu Ülikooli eesti ja soome-ugri keeleteaduse doktorant (Jakobi 2, 51005 Tartu), elisabeth.kaukonen@gmail.com

Who is *chairwoman*?

Keywords: corpus planning, gender marked words, meanings

So far, Estonian language planners have been advising to reserve the word *esinaine* (chairwoman) for the director of an all-female organization only. In this article I looked at data from the text corpora of different eras (1920s–1940s, 1950s–1970s, 1990–2008, 2013 and 2021) to find out whether the word occurs in its recommended meaning only in the past usage or if it also holds true in modern language. The results showed that this usage was dominant mainly during the 1920s and 1940s, where over 90% of the analyzed examples indicated the meaning of a director of an all-female organization. This is partly explained by the many women's associations that were established during this period. However, in modern usage starting from the 1990s, *esinaine* as 'the leader of a mixed-gender organization' has been on the rise – for example, in 2021, 58% of the analyzed examples used *esinaine* in the meaning of a leader of a mixed-gender organization. It is therefore clear that the recommendation is not relevant in modern language, and indeed, in March 2022 it was removed from the Estonian Language Institute's dictionary portal Sõnaveeb.

Elisabeth Kaukonen (b. 1995), MA, University of Tartu, Estonian and Finno-Ugric Linguistics, Doctoral Student (Jakobi 2, 51005 Tartu), elisabeth.kaukonen@gmail.com